

UKRAJINSKÉ POHÁDKY

Albatros

Ukrajinské pohádky

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.albatros.cz
www.albatrosmedia.cz

Hana Pražáková
Ukrajinské pohádky – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Ukrajinské pohádky

Albatros

Děkujeme Městskému muzeu
a galerii Polička za zapůjčení
a naskenování ilustrací Jiřího Šindlera.

Obsah

Lesní car Ach	7
Zlatý střevíček.	21
Divotvorné vajíčko	35
Mráz, Hlad a Sucho	49
Nezapomínejte na pravdu a spravedlnost	57
Otesánek	64
Dobrá žena lepší než pár volků	75
Jedna v radosti, druhá ve zlosti	83
O chudém mladíkovi a bohatém Markovi	95
Kozák Mamariha	107
Jak se Hafijka naučila pracovat	132
Jak se Mykola proměnil v krávu.	139
Povídavá Chveska	144

Lesní car Ach

Kdysi dávno, tak dávno, že to už nikdo nepamatuje, protože tenkrát nebyli na světě ani naši dědové, ani pradědové, za těch pradávných časů žil jeden chudý muž se ženou a měli jediného syna, ale ten se jim moc nevyvedl. Byl to náramný lenoch, takového abys i ve dne hledal se svíčkou. Žádné práce se nechopil, ani vodu ze studně nepřinesl, pořád jen ležel na peci. Když mu tam dali prosnou kaši, najedl se, ale když nedali, neřekl nic, i pusu otevřít byl líný, a jen čekal, až se nad ním máma ustrne.

„Co s tebou budeme dělat, synku,“ po dobrém k němu promlouvali otec i matka, „jiní pomáhají, a ty se jen zbůhdarma povaluješ.“

Syn je snad ani neposlouchal. Matka tedy k němu hovoří vlídně: „Ach synku, synku, jiný chasníček, sotva je mu pět šest let, už otci voly pohání, pro vodu doběhne, matce pomůže, a ty jsi už vytáhlý jak bříza, a ještě si ani kalhoty nedokážeš oblíknout.“

Lenoch se jen obrátil na druhou stranu.

A tu matka povídá muži:

„Takhle to dál nepůjde, táto. Musíš ho odvést někam do služby, snad se u cizích něčemu přiučí.“

Otec ho odvedl do učení ke krejčímu. Synek tam vydržel jen tři dni a zas utekl na svou pec. Matka se na něj zlobila, otec ho přetáhl holí a nazítří ho znovu vedl do učení,

tentokrát k ševci. Synek tam vydržel zas jen tři dni, vrátil se domů a leze rovnou na pec. Otec to s ním zkusil ještě jednou, dovedl ho ke kováři, ale po třech dnech ho zas měli doma.

„Půjdu s ním do cizího carství,“ bědoval otec, „tam ho dám do služby. Z dalekého carství nenajde tak snadno cestu domů jako tady ve vsi.“

Vzal ho a vydali se na cestu. Šli dlouho, předlouho, až se dostali do lesa tak tmavého a hustého, že neviděli na krok, jen oblohu nad sebou a pod nohama zem. Dlouhou cestou se unavili, i usedli na pařez při cestě, že si odpočinou. Otec si povzdechl jen tak sám pro sebe:

„Ach, to jsem se unavil.“

Ale sotva tohle pronesl, tu najednou kde se vzal, tu se vzal, z pařezu vylezl maličký dědeček, obličej samá vráska, zato vousy div ne po kolena, a ptá se ho:

„Copak ode mne potřebuješ, neznámý člověče?“

Muž se podivil. Co se to děje? Kdepak se tu vzal ten stařík?

Obrátil se k němu nevrle a povídá:

„Nikoho jsem nevolal, nech mě na pokoji!“

„Jakpak nevolal?“ načepýřil se stařík. „Zavolals mě jménem, slyšel jsem to na vlastní uši.“

„Kdopak vlastně jsi?“, zeptal se otec.

„Jsem lesní car a říkají mi Ach. Pověz mi bez váhání, proč jsi mě volal?“

„Načpak bych tě volal, já mám svých starostí, že nevím, kde mi hlava stojí,“ chtěl se otec staříka co nejdřív zbavit.

„Ne! Volals mě, slyšel jsem tě. Řekl jsi – Ach!“

„Už jsem únavou ani nevěděl, co mi slina přinesla na jazyk!“ zabručel otec.

„Kampak se ubíráte?“ zeptal se lesní car.

„Kam nás oči vedou. Tuhle syna chci dát do služby, snad se u cizích něčemu přiučí. Doma jsem ho dal do učení ke krejčímu, potom k ševci, nakonec ke kováři, ale nikde nevydržel, pokaždé utekl, a než jsem popadl hůl, abych ho hnal zpátky, on hop na pec a čeká, až mu matka přinese prosnou kaši.“

„A tak ho dej do služby ke mně, u mne se mnohému naučí. Až uplyne rok, přijď se na něj podívat. Ale pamatuj si: jestliže ho poznáš, odvedeš si ho domů, ale jestli ne, zůstane u mě ještě další rok.“

„Dobrá,“ zaradoval se otec.

Stiskli si ruce, úmluvu zapili a rozešli se každý na svou stranu. Chalupník se vydal na zpáteční cestu, syna si odváděl lesní car do svého carství. Vedl ho dlouhou cestou pod zem až na jiný svět a tam ho zavedl do chaloupky obrostlé rákosím. Chaloupka byla celá zelená, a také uvnitř bylo všechno zelené, stěny i lavice podle stěn, ba i ženu měl Ach zelenou a taky jeho děti byly zelené. Zkrátka všechno, dočista všechno, i ty rusalky, které tu sloužily, všechny byly zelené jak myrta.

„Sedni si u nás, čeledíne, nejdřív něco pojíš.“

Rusalky mu přinesly jídlo. I to bylo zelené jako všechno v této chýši lesního cara Acha.

„A teď jdi, chasníku, našťipej polena a přines pod kamna.“

Pomalou se loudal lenoch na dvorek, vzal sekyrku, ale jakmile párkrát sekl, převalil se na hromadu dřeva a usnul.

Vyšel Ach, aby se podíval, jak se má nový čeledín k dílu. A co vidí? Čeledín nedělá nic, zato hlasitě chrápe na hromadě polen. Lesní car poručil rusalkám, aby naskládaly hranici dřeva, na tu hranici položily spícího čeledína a hranici podpálily. Čeledín se neprobudil a uhořel. Car Ach potom sebral popel, nastavil ho větru, aby jej rozvál, a pouze jeden uhlíček vzal z popela, hodil na zem, pokropil živou vodou – a ejhle, čeledín stál před ním živý, navlas stejný, jako býval předtím, jen v něm bylo víc života.

A tak mu Ach znovu poručil: „Čeledíne, jdi, našťípej polena a přines je pod kamna.“

Líný mladík šel na dvorek, vzal sekeru, ale znovu usnul. Car Ach opět dal podpálit hranici dřeva, čeledín zas uhořel. Popel roznesl vítr, jen jeden uhlík vypadl na zem. Car ho pokropil živou vodou – a tu se z líného a nemotorného mládence vyloupl tak švarný kozák, že by takovému divu neuvěřil nikdo na světě.

Mládenec pak sloužil u lesního cara celý rok. Když se rok s rokem sešel, vydal se otec na cestu za ním, aby si ho odvedl domů. Šel a šel, až přišel do lesa, vyhledal onen pařez, kde tenkrát odpočívali se synem, usedl na něj a řekl nahlas:

„Ach!“

A jak tohle pronesl, kde se vzal, tu se vzal, z pařezu vylezl zelený stařík a povídá:

„Bud' zdrav, nešťastný člověče!“

„I já tebe zdravím, lesní care.“

„Copak ode mne chceš?“ ptá se Ach.

„Přicházím si pro svého syna.“

„Tak jen pojd' se mnou,“ pobídl otce Ach. „Uděláme to právě tak, jak jsme si to před rokem ujednali: jestliže ho

poznáš, můžeš si ho odvést, ale jestliže ho nepoznáš, bude u mne sloužit další rok.“

Otec šel, kam ho lesní car vedl. Přišli k zelené chaloupce, Ach vešel dovnitř, přinesl mírku prosa, vysypal ho na dvůr a v tu chvíli se na proso seběhlo hejno mladých kohoutků.

„Nu tak, dobře se dívej a ukaž, který z nich je tvůj syn.“

Otec se dívá, dívá, ale všichni kohoutci jsou jeden jako druhý, kde by mezi nimi poznal svého syna.

Ach se zasmál, i úsměv měl najednou docela zelený, a pokrčil rameny:

„Nic naplat, tatíku, musíš se zas vydat zpátky, tvůj syn u mne zůstane ve službě ještě jeden rok, tak zněla naše úmluva.“

Otec nereptal a odebral se nazpátek domů sám. Než se nadál, uběhl další rok, a tak se znovu vydal za lesním carem. A bylo to zas jako loni. Usedl na pařez a povzdychl si:

„Ach!“

A sotva to slovo pronesl, objevil se před ním lesní car Ach.

„Pojď se mnou,“ vybídl ho a vedl ho do ohrady, kde se páslo veliké stádo beranů. Mezi nimi měl poznat svého syna, ale ať berany prohlížel jak prohlížel, všichni byli stejní, kde by poznal svého syna!

„Když je to tak, musíš se vrátit domů, tvůj syn u mne bude sloužit ještě jeden rok.“

Muž zesmutněl, ale nezbývalo, než lesního cara poslechnout; i vydal se na cestu k domovu. A zase uběhl rok a on se znovu vypravil k lesnímu carovi. A jak jde cestou necestou, proti němu přichází stařec bílý jako mléko, vousy má bílé, i oděv má na sobě bílý.

„Bud' zdrav, dobrý člověče!“ pozdravil ho.

„I tobě dej bůh zdraví, stařečku.“

„Kampak se ubíráš?“

„Jdu k lesnímu carovi, syna si od něho odvedu domů.“

„Jakpak to?“

Muž vypověděl starci, jak se jeho syn dostal do služeb k lesnímu carovi a jak už dvakrát pro něho byl, ale syna nikdy nepoznal.

„S lesním carem nic nepořídíš, upřímný člověče,“ soucitně povídá stařec. „Vždycky tě ošálí.“

„Sám to už tuším, pro syna se trápím; neuměl bys mi poradit, jak bych poznal svého syna?“

„Znám radu, znám!“

„Pověz mi ji, prosím, stařečku! I když byl syn líný a jen zbůhdarma na peci ležel, byl to náš syn a moc se nám po něm stýská, obzvlášť matce.“

„Tak dobře poslouchej!“ řekl stařeček. „Až přijdeš k lesnímu carovi, vypustí před tebe hejno holubů, abys mezi nimi poznal svého syna. Ty se dívej jen po tom, který nebude zobat zrní, ale usedne pod starou hrušku a bude si čistit peříčka: to bude tvůj syn.“

Otec starci poděkoval a šel do lesa. U pařezu vyslovil jméno lesního cara: „Ach...“ Nestalo se nic. Zvolal tedy hlasitěji: „AAch!“ a opět nic. Vykřikl tedy ze všech sil: „AAAch!“ A teprve na třetí zavolání vylézá z pařezu lesní car, všecek zelený, a vede ho pod zem ke své zelené chýši. Na dvoře rozsypal mírku pšenice a svolal holuby. Slítlo se jich celé hejno, jeden jako druhý.

„Dobře se dívej, který z nich je tvůj syn. Když ho poznáš, bude tvůj, odvedeš si ho domů, ale nepoznáš-li, zůstane už navždycky u mne.“

Holoubci začali zobat pšenici, jen jeden zalétl pod starou hrušeň a zobákem si probírá peříčka. Muž se zaradoval a zvolal:

„Tento je můj syn!“

„Dobrá. Poznal jsi ho, můžeš si ho odvést.“

Otec se přiblížil k holoubkovi, a sotva mu sáhl na peříčka, stál před ním mládenec tak pěkný, urostlý a švarný, že by takového kraj světa nenašel. Otec se radoval, objímali se, oba dva měli radost, že se shledali.

„A teď půjdem domů, synku.“

Jdou a cestou spolu srdečně rozmlouvají. Syn vypráví o životě u lesního cara, otec o matce i co nového doma. Že mají v chalupě jen bídu a nouzi. Nakonec povídá:

„Copak si teď počneme, synku. Já nemám nic, ty nemáš nic. Tři roky jsi byl ve službě, a nevysloužil sis ani pytlík prosa.“

„Nestarejte se, tatínku, zas bude dobře. Podívejte se: tamhle mladí páni z panství pořádají hon na lišky. Já se proměním v chrta a ulovím lišku. Panstvo mě od vás bude chtít koupit. Vy mě prodáte za tři sta hřiven, ale pamatujte na to, abyste mi na krku nenechal obojek a řetěz.“

Šli dál a opravdu uviděli na kraji lesa psy, kteří honcům naháněli lišky. Lov se nedařil, každá liška jim utekla. Syn se změnil v chrta, dohonil lišku a nepustil. Mladí páni se kolem něho seběhli.

„To je tvůj chrt?“ ptali se otce.

„Můj.“

„Dobrý pes! Prodej nám ho!“

„Dobrá, prodám.“

„Kolik za něj chceš?“

„Tři sta hřiven, ale dám vám ho bez obojku a bez řetězu.“

„Řetěz nepotřebujeme, u nás dostane pozlacený. Dáme ti sto hřiven!“

„Ne! Kolik jsem řekl, tolik za něj chci.“

„Dáme ti tedy tři sta a ty nám dej svého chrta!“

Vysázeli mu peníze, vzali si chrta a lov začal nanovo. Vypustili chrta za liškou. Chrt se za ní rozběhl, zaběhl až do hloubi lesa, tam se přeměnil v mládence a brzy se sešel se svým otcem.

Jdou dál k domovu. Otec povídá:

„Peníze máme, ale málo, sotva dáme chalupu trochu do pořádku, na nic jiného už nezbude.“

„Jen se nestarejte, tatínku, můžeme mít ještě víc. Tamhle za tím kopcem potkáme panstvo; budou lovit se sokolem bažanty. Já se proměním v sokola, oni mě od vás koupí, vy mě prodáte za pět set hřiven, ale bez čepičky, na to nezapomeňte!“

Jdou polem a vidí, že mladí páni vypustili sokola za bažantem. Bažant před sokolem utíká, sokol ho nemůže dohnat ani chytit. Chalupníkův syn se proměnil v sokola a bažanta v mžiku dohonil. Panstvo se seběhlo kolem chalupníka:

„To je tvůj sokol?“

„Můj, páni.“

„Prodej nám ho!“

„Prodám!“

„Kolik za něj chceš?“

„Pět set hřiven, jenom čepičku si nechám.“

„My mu dáme stokrát lepší!“

Uzavřeli obchod, otec dostal pět set hřiven.

Páni vypustili sokola za bažantem, sokol se rozletěl daleko, vysoko nad lesy, pak zakroužil dolů na zem, proměnil se v mládence – a opět se sešel s otcem.

„Nu, teď už máme peněz dost!“

„Jen počkejte, tatínku, ještě si vyděláme. Až půjdeme přes město, bude tam trh; já se proměním v koně a vy mě prodáte. Tisíc hřiven vám za mě dají, dobře prodáte, jenom ohlávku si musíte nechat, na to nezapomeňte!“

Přišli do města, kde byl právě jarmark. Syn se proměnil v koně tak urostlého a bujného, že byl strach přiblížit se k němu. Otec ho vede za uzdu, kůň křeše kopyty o zem, až jiskry lítají. Přihrnulo se kupců habaděj, vyptávají se, co chce za koně.

„Tisíc hřiven bez ohlávky a bude váš.“

„Nejsi věru z laciného kraje! Dám ti pět set. A to se ví i s ohlávku, jinak se u nás kůň neprodává.“

„Ne ne, smlouvat nebudu.“

„Tak šest set a plácnem si.“

Cikán do otce mluvil, ale ten ne a ne, že nesleví.

„Ber, starý, dám ti, kolik chceš, jenom ohlávku musíš koni nechat.“

„Ba ne, cikáne, ohlávka je moje.“

„Kdopak to kdy viděl, aby se kůň prodával bez ohlávky! Nikdo ti ho nekoupí, neprodáš!“

„Marné řeči, ohlávka je moje!“

Starý cikán až zezelenal, jak ho rozběsnila taková umíněnost.

„Dej si říct, nerozumný člověče. Pět hřiven ti přidám, ale i ohlávka bude má!“